

ЖЕНСКИ ПОКРЕТ

ОРГАН АЛИЈАНСЕ ЖЕНСКИХ ПОКРЕТА У КРАЈЕВИНИ ЈУГОСЛАВИЈИ

Број поштанског чековног рачуна 53.191
Администрација: Киев Михајлова 46/1

Уређивачи:
АЛОЈЗИЈА ШТЕБИ
ДАРИНКА СТОЈАНОВИЋ

Београд, 15 априла 1930.
БРОЈ 7 и 8 — ГОДИНА XI.

Власник за А. Ж. П.
МИЛИЦА ДЕДИЋИЈЕР

Издаје 1 и 15 у месецу. — Голиша прегледа
48 дана. За иностранство 60 дана. Примерак 2 динара

Постању вођа женског покрета... Образовање жена у Енглеској

Пре три године запитане су биле ученице 25 школа у Токију да одговоре, који позив би радиле изабрале. 25% девојкица последњег разреда (од 12—13 година) одговорило су: постању вођа женског покрета...

Веома значајан одговор; одговор, који приморав на размисливање и упоривање. Многи ће можда приметити: деца понављају само оно што чују од својих родитеља. Али, не заборавамо да је свако дете једна диференцирана личност, много самоникија но што су одрасли, јер се такзовани зрели човек виси поводи за околином него деца. Сигурно је и то да деца понављају што чују од старијих. Па и ми понављамо, те још како понављамо; разлика је само у томе да ми понављамо веома често притиском свога убеђења, а деца понављају без обзира, да ли својим изрекама коме лекари или не, замерају се или не. Да су ове младе Јапанићке написале само оно, што су чуле од својих матера и сестара, баш то је значајна чињеница. Оне ипсу одговорно бићу вођама својих школа, а своје младе жене, или нешто томе слично, што би одговарало злом духу нашега времена, него су се смили сви разговори, које су чуле код куће, у један закључак: бићу вођа женског покрета. Заправо, човеку је жао за ова млада деца на Далеком Истоку, чии се живот одиграва место у безбедној мити под ружичастим плаћем трешња. У сављаним, тежким разговорима старијих; јако је човеку за ту младост, која је већ обавијена у мрачне слућне повијеша и злоставља жене. Па и ту жртву, жртву младости, треба да доприниси жена за своје ослобођење, за ослобођење оних, који долазе.

Какав је правни и друштвени плаћем Јапанићке; овог неког плаћема за Далеком Истоку, о коме се обично говори, само у несичном заносу? Алис Schalek која је дуго времена провела у Јапану, каже у својој књизи о Јапану, изашлој године 1925, следеће: "У овој модерној великој школи, које су слуша у Савезу Народа, жена још давају истински мишља друго да роб". Јапанац, професор Нитобе, каже о својим земљацима: "Мишљење, које влада код нас о женама, на жалост не уздиже се много над мишљењем, које има племе Алис. (Мушкарци тога племена тврде о женама да немају душе) Јапаници можда са осмехом прелазе преко мишљења тога племена, али имају сасвим исто мишљење о жени". Професор Др. Уензи, опет Јапанац, каже: "Женска личност глуми се ногама; с њима се поступа као што се поступа са покретним мишањем". Професор Kawada, Јапанац, каже: "Жену само васпитају тако да мора у свакоме случају покорити. Да мој рад, твоја глупост је чиста памак. Сасвим ти покорно и слено". Сви добри познаваоци живота у Јапану тврде да је све само лепа, поетска јак што се прича о сјајном положају јапанске жене. По Јапаниским законима су жене искључене из наслеђа; ако породица нема сына, она усвоји сунруга кћери да може њен муж наследили. Брачне кћери су чак искључене наслеђа, ако има њихов отац ванбрачног сина,

кога је признао за свога. Ако је муж претомо брачну верност са удамом женом, има његова жена само у том случају право да га тужи, ако је већ пре ње журило муж ону жену, која је пристала на буди са њеним мужем. Ванбрачни сексуални односи мушкарца — осим гоме поменутог случаја — не кажњавају се, али муж може у сваком случају тужити жену због блуда. Најобичнија ствар је — и то раде чак високи државни функционери — да живи у јеру поред права, брачне жене, још једна или више његових невенчаних жена, нарочито ако је остала права жена без пороца. Јапанићки највише трпи због проница своје вере, која апсолутно презире жену као човека. Верене долазе, које се тамо веома високо поштују, запошљају; женом је дужност да само слуша; најпре родитеље, затим мужа и наослећку сина. У браку је жена бесправна. Ако остане без пороца, муж је сме избацити из своје куће, само ако нема више дома својих родитеља, не сме је избацити, али зато може да доведе у кућу коликокога хоће других жена. Личност је жету Јапанићкима још мало раширена, јер је тек после рата уведена школска обавеза и за девојчице.

Ово су само неки моменти из традиционалних и законских прописа који везују Јапанићку и претварају јој живот у пакао. Ако би се наше жене мало задубиле у свој положај, да ли не би нашле пуно сличности, можда мање оштрих са положајем жене на Далеком Истоку? Али, Јапанићка се осветаља, ова егвидицијанска излза из мрвичних верских традиција и крвичних законских прописа, јер хоће да постане човек, и то преко женског покрета. А њена сестра на Блиском Истоку? Јапанићка тако чврсто верује у спас, који ће јој довести женски покрет, да как говори својој деци пуна одушевљења о њему, јер како би Јапаногаче биле могући одговори младих ученица из Токија?

Како стоји према њој њена жена? И она је патњица, мученица, бесправна и бина. Где она тражи излаз и спас? Да ли се уопште ће освестила, да ли има јасну слику о своме положају? Чини ми се да је нема и да неће да је добије. Колико година говоре и пишу наше feministичке о положају жене у нашој земљи, о потреби реформа, о потреби да наша жена тражи признање свога достојанства код човека. Чини се бави велики број наших жена, чиме испуњавају душу своје деце! Одговорити искрено, значило би оптуђивање.

На Далеком Истоку се буди жена, на Далеком Истоку женска омладина зна где треба да узмери своје младе енергије, а њена сестра у пањавима и заставаљу и повијешу више воли да зауче главу налик нуно у шупља мамац модних лулости свих верста, више воли да живи у заблуду, него да се уздигне над пролазним, правним задовољством и да помогне градити нову кућу, пуно светлости и ваздуха где би она и њена деца дисали слободно.

Постању вођа женског покрета... децију отвор крива мајичну јуш.
Београд, Штеби Алојзија

Образовање народних маса у Енглеској је сасвим скорол датума; тек 1870 држава је узела у своје руке контролу основне наставе, а контролу средње наставе 1902; Министарство Просвете основано је тек 1899.

Али у Енглеској је било школа за већи или мањи део нације још из доба римске окупације Британије за прва четири века наше ере. Кроз део Средњи Век калуђери и свештеници образовали су децу у школама које су биле у вези са манастиром или катедралом. Деца су учили певане, основне читање, писања и рачуна, и мало латинског. Од VII века постојали су женски манастири, и међу калуђерицама било је учених жена, које су се занимање поучавањем некућеница и девојка из племићких породица. Оне су обично училе, поред читања, писања и рачуна, вез, домаћинство и основне лекарства и мурирање, јер у то доба једна велика кућа могла је подмилити скоро све своје потребе. Жене су биле експерти за кување, спремање зинице, производњу пива, вина и ликера, и за употребу лековитог биља. Презо се и ткало код куће, и свака висока дама била је уметник у везу. Било је обичај да се девојке удају веома рано, док су у ствари још деца, и да ућу у кућу родитеља свога мужа, да се васпитају у њој се осталом децом.

У XV и XVI веку интересовање за образовање се подарило, и основан је велики број нових школа где су деца учили латинску граматичу, спремајући се тако за Оксфордски или Кебрицки универзитет. У богатим породицама васпитачи су се често узимали у кућу да уче децке. До краја XV века девојке се инсу користиле овим напредном у образовању, али у XVI веку су под утицај ренесанског духа и девојчице богатих кућа. Сада су често училе заједно са браћом од њиховог одласка на Универзитет. По целом земљи је било (малих) сеоских школа у којима су и дечаци и девојчице, и селска и трговачка деца, као и деца мале госпословне, учили да читају, пишу, рачунају и певају.

Нажалост, одушевљење XVI века за науку, и нарочито широкоградњу која је науку пружала и женама, губе се у XVII веку пред новим покретима. И Пуританци и њихови противници, Кавалири или Ројалисти, посоравно су гледали на женско образовање и пред крај XVII века налазило да је опште мишљење сасвим противно вишем образовању жена, и да су се чак и најосновније ствари занемаривале. У Средњем Веку жене су биле васпитане дружице од људи зато што је њихова функција у животу била онезивити дружице; од XVII до XIX века, жене су биле васпитане дружице од људи зато што се веровало да су нишке по способности. У почетку XIX века полагај жене у Енглеској био је можда неповољнији него икад раније или доцније. Образовање једне девојке, било у интеријеру или под надзором гувернанте, састојало се од учења на памет спискова разноврних факата, поред малог веза и неколико одабраних комада за

клавир. Жене сређље и вишег стажеа су мало излагале, и то никад симе; мало су читале, и то само романе. Пред законим удага жена није имала никаквих права, и јавно мишљење било је сасвим противно сваком покушају од стране жена да проведу у живот. Женски покрет у XIX веку и у почетку XX био је прави краштак; рат који се завршио победама, у просветној, професионалној, политичкој и друштвеној сфери.

Основно образовање за девојке свих класа дошло је аутоматски са развитком државне наставе. Од 1886 било је обавезно за сву децу, мушку или женску, да посећују државну основну школу или какву одобрену приватну школу; 1891 основно образовање постало је бесплатно, и од тада је постепено понављан број година које дете мора да проведет у школи, тако да по Закону од 1929 сва деца морају да посећују школу од пете до петнаесте године.

Што се тиче више наставе, историје је много дружица. У овом случају жене су имале да се боре против једних конвенционалности које су проналазиле у почетку XIX века, и које су их третирале као нижа бина, неспособна да се користе вишим просветним приликама, 1855 почет је први организовани покрет од стране жена да им се признају друштвена и политичка права. Било је јасно да је нижи положај радница у индустрији и потпуно искључење жена из професионалних каријера дошло као последица њиховог малог образовања. Зато, док су се неке поборнице женског покрета одале раду на политичком пољу, друге су се посветиле свим срцем стварању бољих просветних прилика, нарочито за жене сређље класе. Имале су велике тежкоће, али знаменит рад Гене Фордере Хаггинс која је била чланица Хаггинс у војним болницама за време Кримског Рата дао је ново схватање положаја у друштву спремно и образоване жене, и корак по корак напредак је учињен у свим правцима. Неколико женских гимназија отворено је иницијативом националног удружења са циљем да пруже солидне образовање, и 1878 Лондонски Универзитет дозволио је женама да полажу све испите и да добују дипломе. Оксфорд и Кебрик су такође допустили женама да полагају универзитетске испите, мада за дуго нису пристали да им дају дипломе. За време последњих двадесет година XIX века и у почетку XX основано је неколико универзитета у мушкарцима и ови су били од почетка отворени и за жене и за мушкарце под истим условима. 1902, кад је донесан закон о средње-школском образовању, изгледало је сасвим природно да девојке улазе у нове државне гимназије под истим условима као и дечаци. Ове школе, које су прво порасле по броју за време последњих 25 година, дају темељно образовање деци између једнаесте и осамнаесте године, и понављају да наставе најбоље традиције старијег енглеског образована мушкарца тиме што полагају многобројних студија за сиромашне њаке, и за сиромашне студенте на универзитету, од којих је

већина приступају девојкама као и мушкарцима.

Најзад, дакле, могуће је за сваку девојку која је довољно способна да се користи тиме, да добије најбоље образовање које се може добити у земљи. Ипак, највеће препреке још и сада су противљење староремских родитеља, који, мала можда увијају користи вишег образовања за мушкарца, мисле да је то боље времена и поњау у случају девојка, и јавно мишљење које је и данас противу тога да једна удата жена настави своје занимање после ујаде. Али, ово мишљење постепено се мења, и жени се све више допушта да реши ово чисто личне питање, тако да се можемо надати да ће кроз неколико година просветне прилике бити на само једнаке за мушкарца и женске, као што су данас већ да ће бити равноправно употребљене.

Београд Стенфилд-Поповић

Једна парадокс

У интернационалном женском покрету има једно доба, које је било испуњено веома оштрим sukобима између два тabora: између т. зв. социјалистичког и т. зв. буржоаског женског покрета. Данас, ако иду јуно увек оба тabora, а одређеним путевима, изгледа да се веома ретко, јер акције једног и другог постоју по суштини се више и више једнаке. Дијалектика је можда различита, циљ код једног одређених него код другог, али је живот учињо да је суштина ипак толико зближила оба покрета да се ознаке социјалистички и буржоаски већ тешко праждају. То среди је више политичка политика него принципелна. Први sukоб набили су око питања, који су узроци женског покрета: да ли су покренули жену само идеални разлози, заправо капиталистички поход на друштвено уређење, или су и идеалне свазике жену из усвојеног круга кућанства. Ако објективно посматрамо историју женског покрета, морамо признати да је сигурно већ материјални мотиви много јачи, али су утицали и идеални разлози на његов постанак, а нарочито на развјат. Интернационал је код ове поделе женског покрета то, да је т. зв. буржоаски женски покрет увек и свуда енергично откидао тл бјитности, и то с правом, јер је био свестан да живи у sukобу и да је не политички буржоаски покрет. А да је тражио и да је факат да је социјалистички женски покрет имао огроман утицај на буржоаски женски покрет и да га је чврсто потиснуо из небулозна захтевања за неку једнакост, која је била биолошки асурдум, на реално то равноправности и једнакоправности оба спела.

Ако посматрамо оба женска покрета са оне стране, која је могла још више показати најзад различита захтевања, т. ј. са стране захтева и тежњи у економској политици (ту не мислимо на економско-политичке програме партија, него само на женске захтеве) видимо велику сагласност. На састанку (октобар 1929 у Амстердаму) Инт. комитета радица стручних организација био је примљен следећи закључак: «Образум на то да се од организација радничког и мишљеног женског покрета задовољство удати жена у предузетима». Стручне организације радничества отклањају у начелу борбу против привредног рада утате жене, коме је у садашње време често разлог неповољно материјално стање породице. Стручне радничке организације признају у границама, које сматрају потребне за све раднице, свако право на рад да формира свој живот на основи личног рада према својим способностима и снагама. На челу борбе против привредног рада утата жена је значајна изјезмо ставишће против једне групе радничког света и тога крмеше начела која важе у радничком покрету.»

По истом питању примио је конгрес (Берлин, јуни 1929) Инт. Али-

јанце за женско право гласа следећи закључак:

«Конгрес констатује да постоји у многим земљама тенденција да се оштрини удати женама право на вршење позива. Уобичејно, да слобода вршења позива чини битан део правне слободe одраслог човека, позивањем сва друштва, чланове Алијансе, државне организације и синдиката.»

Социјалистички и буржоаски резолуцији имају један те исти принцип за основу своје одлуке, наиме тај, да је слобода привредног рада утата жене једна између услова слободe човека у опште.

Природно је да је заштита материнства од увек највише интересовала жену, али неспиродно је да су се напале женске, које су биле противне сваком факторитом уређењу тога питања. Док је буржоаски женски покрет био хинотисан од гесла једнакости, он се борио против заштите заштите материнства. Године 1893 је једна између најјачих економских женских организација „Women's liberal federation“ одлучно устала против заштите ради начела „личне слободe“. Такође су биле против заштите материнства. Међутим су, по том питању, социјалистичке имале од почетка одређено гледиште. У томе питању је буржоаски женски покрет направно велику и здравуevolуцију, још пре рата, а веома одлучно постоје рата. Он данас — са малим изузетима — тражи најширу заштиту раднице-мајке, што се види из резолуција, доносица на конгресима Инт. Алијансе у Риму, Паризу и Берлину. Али интересантно је напоменути, како јетан део жена, нарочито оних из Енглеске и скандинавских земаља, потпогнуто — што је још интересантније — од једног дела радница саме, тражи опет укидање свих заштитних мера за мајку-радилицу. Те жене су створиле прошле године свој савез „The open door society“ и тога савеза изјезмо својих забуда служе се истим разлозима као што их је наводила „Women's liberal federation“ пре толико година. Дакле и ту су се нашле жене из оба тabora на једном гледишту и сигурно је да ће их у будуће баш та проблем веома много зближити, нарочито кад буде отпочео крсташки рат организација. То се остварило тако, да је „The open door society“ изјезмо оба покрета и у погледу начела, за једнак рад, једнака надплата, даље у погледу стручне и образовне радница, за утицај радница у стручним организацијама и т. д.

Ако економско сада са поља политичко-економских питања на пољу политичка питања, видимо опет начелну сагласност оба покрета. Један као други траже политичку равноправност са мушкарцима. Један тражи и у томе пољу политичка једнака само једно изјезмо средстава за постављање циљева, којима теже жене у питањима породичног и брачног права, заштите дете без обзира на њено порекло, мира, спољне политике. А у земаљама, где имају жене већ политичка права, видимо да се успоставља са времена на време радња заједница између жена које раде у фабрици и крајњи циљ је успостављање савеза са радницима у друштво. У свакој од ових група су се удружиле парламентарне свих политичких партија на заједнички рад при доношењу закона о заштити дете; у Аустрији и Немачкој циљ се од стране социјалистичкиња и буржоаских жена једнако оштра борба за укидање параграфа, који кажњаваша венчака побачај; у Енглеској се се после избора године 1924. удружиле жене свих трију партија свом циљу да раде на томе да уне што више број жена у парламант и т. д.

Бебел је у својој познатој књизи „Жена и социјализам“ образложио буржоаски женски покрет тиме да брда више не испуњава онај задатак, што га је испуњава некад и зато он у модерним продукцијским приликама спутава жену да ће потпуно развила свој крмеше и циљу у свакој од ових група. Он каже да ће тек социјализам остварити такве прилике да ће моћи постати жена важна сила у привредном животу и да због тога неће бити потребно одрећи се материнства. Изгледа да је баш после-

датно време доказало оно, што је Бебел пре толико деценија казао: да форма садашњег брака не одговара више приликама, које су се у сваком погледу, не само у привредноме — тако темељно промениле. Питање брака било је најдуже време на бочна тачка буржоаског женског покрета; а данас се и тај женски покрет — и ако још не у целини — поставио на становиште Бебелово и гргачиво тражи излаз из једног тешког стања. Вероватно је да ће на томе питању доћи до многих и јаких додира покрета из оба тabora.

У најређим погледима дате су ларалелно само неке тежње интернационалног женског покрета са леве и деснице, а без обзира на то да је социјалистички женски покрет заправо безан за програм и идеје своје партије. Ако под видиком тежњи оба инт. женска покрета промоти један и други покрет у нашој земљи, могли бисмо објективно рећи следеће: и код нас постоје оба покрета, али за сада није ни један ни други толико јак да би остветно утицао на целокупни друштвени живот. Објаво покрета крећу се у љубавима својих организација и објаво подиру веома тешко. Са стране „женских покрета“ који представљају — да остане још даље у слици — такзов. „буржоаски“ женски покрет, покушавало се веома често да се оставри сарадња са женама из социјалистичких организација. По некал и у неким местима успело се у томе, јер фактично се осећа на обема странама

Скупштина Удружења

На годишњој скупштини Удружења наставница, одржаној 16 марта 1930, секретар удружења т-па Радмила Јовановић, професор, прочитала је Извештај о раду Удружења у прошлој години.

Главне тачке извештаја су, уградно, ове:

1. И ако је година рада У.Н. није била испуњена многобројним и разноврсним успесима као прошла, она је ипак дала један веома важан датум у историји наше средње школе, а то је — доношење новог средњошколског закона.

У складу са предлажем живну акцију да се новим Законом што боље и што правилније реши, поред осталих, и питање жене наставнице. У овој претставка Министарству Просвете, управа У.Н. нарочито је инсистирала: а) да жене *наставнице* могу предавати у свима средњим школама без разлике, и б) да се *подржава* и *барава* професор и наставнички положај, професор, земљиштво само на критерију стручне спреме и дуних квалификација, без обзира на пол.

И ако је нови средњошколски закон — поред тога што је решно најважнија питања саме школе и поправно материјални положај просветних радника — доно и пуну равноправност жене наставнице са својим колегама (изузв модификације у питању жена директора), ова улога од тога да се унапред и на новијим скреним силама доприне да до сада средњих школа буде један од најбољих закона до сада за карријеру жене наставнице.

2. Управа У.Н. констатује са задовољством да су сва раније задовољена места, која наставнице заузимају са пуно чести, било као директори, школски надзорник, било као чланови Председништва савеза и комисија за полагање професорског и уитељског испита, остала и даље заузета од стране истих наставница. Ипак, управа је усмено и писмено подносила у више махова претставка са молбом:

а) да се сходно чл. 72 новог средњошколског закона постављају жене-професори за директоре;

б) да се стављају и да жене професорског мишљено као изасланици на више тежачи испит;

в) да се жене-професори постављају за стручне инспекторе у Министарству Просвете;

г) да при изрази наставничког размештаја узме учешћа и претстав-

ла на том степењу јавног живота, који је у нашој земљи, нема још тако дубоких и оштрих разлика да се не би могла у многим питањима водити успешна заједничка борба. Корист од заједничке борбе не би имале само жене, него би и раднички покрет сам њоме придобио, ако ништа друго бар једног савезника у многим питањима. Савеза „Ж. П.“ удружења и Алијансе Ж. П. су и ове социјално-политички захтевима апсолутно не заостају за захтевима радничких организација. Данашњи живот је тако компликован, тако многогран да се не би могло гледати на њ само са гледишта ортодоксонских догми, него би требало посматрати многа важна питања са гледишта великих принципа правде и слободe, која су на граду крајева динамичне снаге свих истинских идејних покрета. За такве покрете морамо сматрати и раднички покрет и женски покрет, ако гледамо на њих са гледишта, са ког их је посматрала једна прекањена социјалисткиња и феминисткиња, Margaret Ethel Mac Donald, прерано умрла жена садашњег енглеског премијера R. Mac Donald. У својим књигама је он постоје и о својој земљи, каквe жене мисле у слободe следеће: „Она није разумела слободу квантитивно као голо ослобођење од неког насиља, него квалитивно — да се ослободимо и постепено смогамо за вишу човечност.“

Штеби Алојзија
Београд

Наставница С. С. Ш.

У.Н. који би познавањем прилика појединих наших чланова и својим обавештењима могао олакшати рад комисије, а у исто време доприне да се боље савладају сваки, како за школу и наставу, тако и за поједице;

д) да жене професори буду укључене у комисије за израду наставног плана и програма, као и у комисије за израду уџбеника, и најзад

ђ) да се издејствује подизање нових хигијенских зграда за женске гимназије да би и женска деца једном била заштићена од пропалаца у старим, влажним и мрвачим учионицама досадашњих женских гимназија, највише неупотребљивих за мушке гимназије.

Ове године постављене су у комисије за израду наставног програма средњих школа и наставнице; и тог за француски језик, биологију, математику и ручни рад; за израду програма учитељских школа ушле су наставнице за хемичку са физиком, биологију, ручни рад и цртање.

Ш. У.Н. с обзиром на предмет — *Школовање женске дете у средњој школи* — који се имао третирати на XI Интернационалном професорском конгресу у Хелсинкију 1929, израдило је одговор на ова питања и постављена од стране М. њународног Бироа наставника средњих школа у гласилу његовом (Bulletin International), а која се тичу наше средње школе и дадо своје мишљење о келудацији.

Тога ради. Управа је савзала 8-V-29 ванредну седницу свих чланова из Београда на којој се претгерало питање школовања женске дете. Удружење наставница је било представљено од стране М. њународног Бироа наставника средњих школа у гласилу његовом (Bulletin International), а која се тичу наше средње школе и дадо своје мишљење о келудацији.

Тога ради. Управа је савзала 8-V-29 ванредну седницу свих чланова из Београда на којој се претгерало питање школовања женске дете. Удружење наставница је било представљено од стране М. њународног Бироа наставника средњих школа у гласилу његовом (Bulletin International), а која се тичу наше средње школе и дадо своје мишљење о келудацији.

